

NEMIRI U SARAJEVU 1814. GODINE

UNREST IN SARAJEVO IN 1814

Abstract:

Following the success of the Bosnian army in quelling the people in the Smederevo sanjak and, in particular, in taking Belgrade, the vali of Bosnian, Derendeli Silahdar Ali-pasha returned to Travnik and attempted to rule the Eyalet with a rod of iron. The Bosniacs, and in particular the people of Sarajevo, took this to mean the abolition of the privileges previously conferred on them by the Sublime Port or Sultan, which they had regarded as permanent and unalterable.

This inevitably led to a clash between the vali and the Bosniacs, which broke out in 1814, first in Mostar, then in the Bosnian krajina or frontier region, briefly in Travnik, and finally with the people of Sarajevo. The vali successfully quashed the unrest in the Krajina, Travnik and Mostar, but was bested by the people of Sarajevo. The army they raised against the vali's army defeated the vali's advance guard on the outskirts of Sarajevo, while the main battle near Vitez also ended in victory for Sarajevo.

In this they were reinforced by military units from other parts of the Eyalet, and the resistance offered by the people of Banja Luka when the vali tried to advance on their town. The clashes were resolved when the vali went back on his decision to revoke some of the privileges enjoyed by the people of Sarajevo and to punish the leaders of the resistance in the same way as he had the leaders of the Mostar uprising.

Sažetak:

Poslije uspjeha bosanske vojske na umirenju raje u Smederevskom sandžaku, posebno kod zauzimanja Beograda, bosanski valija Derendeli Silahdar Ali-paša je, vrativši se u Travnik, pokušao da upravlja Ejaletom strogo. Bošnjaci, posebno Sarajlije, su to doživljavali kao ukidanje njihovih povlastica koje su im podarili Uzvišena Porta ili sultan u ranijim prilikama, i njih su smatrali za stalne, odnosno nepromijenjene.

To je moralo dovesti do sukoba valije i Bošnjaka, koji se ispoljio upravo u 1814. godini, prvo u Mostaru, pa Bosanskoj krajini, kraće u Travniku, i na kraju sa Sarajlijama. Dok je nemire u Krajini, Travniku i Mostaru valija uspio ugušiti, dotle je sa Sarajlijama pretrpio poraz. Vojska, koju su Sarajlije suprotstavile valijinoj vojsci, nanijela je poraz valijinim prethodnicama na prilazima Sarajevu, a glavna bitka, kod Viteza, opet se svršila pobjedom Sarajlija.

Ovoj pobjedi doprinijeli su i vojni odredi iz drugih krajeva ejaleta i otpor koji su mu spremali Banjalučani kad se pokušao približiti tom gradu. Razmirice su riješene valijinim odustajanjem od njegovih namjera da ukine neke povlastice koje su Sarajlije imale i kažnjavanje vođa otpora na način kako je to postupio sa vođama mostarske pobune.

Bosanska vojska koja je učestvovala na smirivanju prilika u Smederevskom sandžaku, sa valijom Derendeli Silahdar Ali-pašom na čelu, vratila se krajem 1813. godine u Bosanski ejalet. I valija, i Bošnjaci, očekivali su od osmanske vlade da budu nagrađeni za hrabrost koju su pokazali i uspjeh koji su postigli prilikom zauzimanja Beograda i smirivanju pobune pravoslavne raje. Osmanska vojska je rano ujutro 5. oktobra 1813. ušla u Beograd, a njoj se priključila i vojska

iz Bosne.¹ Valija je dobio od sultana uobičajene darove, a ostali su pozvani da održavaju red i mir i da se pokoravaju valijinim naređenjima. Valija je to shvatio tako da može primjenjivati još strožije mjere, čemu su se onda suprotstavljali stanovnici Bosanske Krajine, Mostara i Sarajeva.

Sve učestalije vijesti o otkazivanju poslušnosti valiji u pojedinim krajevima Bosanskog ejaleta, najzad su se pretvorili u otvorenu pobunu u Mostaru i Sarajevu. Razmirice između valije i stanovnika „glavnog grada Bosna-Saraja” su bile sve uočljivije. Valija je, po drugi put u februaru 1814. godine, uputio u Sarajevo svog silahdara sa prijedlozima za izmirenje, ali i ovog puta bezuspješno, pa je silahdar produžio u istoj misiji za Mostar. Bosanski kapetani se nisu odazvali na valijin poziv na godišnje zasjedanje jer ih je od 44, koliko ih je bilo u Bosanskom ejaletu, u Travnik prispjelo svega devet.² Mada su pobune nastale u isto vrijeme, ipak među njima nije bilo veze. Austrijski uhoda, koji je podnio izvještaj u Petrovaradinu, istakao je da se mostarski kapetan otvoreno suprotstavio pretjeranoj strogosti bosanskog valije. Očekivali su se krvavi obračuni između dviju strana - valije i njegovih pristalica i pobunjenika.³ Austrijske vlasti su razmatrale način na koji bi trebalo prihvatiti bjegunce s osmanske teritorije; povod za to su bili Ahmet i Mustafa, sinovi zadavljenog mostarskog kapetana. Trebalo se odlučiti: ili prihvatiti bjegunce ili ih okovati i predati bosanskom valiji, kako je on tražio. Austrijske vlasti su ipak odlučile da prihvate Ahmeta i Mustafu i da ih sklone dublje u unutrašnjost zemlje, s tim da se valija obavijesti, da državne vlasti ne znaju gdje su se bjegunci sklonili. Tako su zvanične austrijske vlasti vodile dvoličnu politiku: s jedne strane su podržavale odluku bosanskih vlasti da održe red u Bosni, a sa druge strane su pružale utočište odmetnicima od te iste vlasti.⁴

U Sarajevu su negodovali, ali se još nisu bili prihvatili oružja.⁵ To je iskoristio valija pa je početkom 1814. odlučio da skrši otpor u Mostaru, te je u tom cilju naimenovao svog čehaju za komandanta vojske koja je skupljena u većini bosanskih mjesta.⁶ U pravcu Mostara krenulo je 2. aprila 1814. novih 1.000 ljudi, a sa njima čehaja i silahdar. O nemirima u Bosni bilo je obaviješteno i austrijsko Dvorsko ratno vijeće, koje je te vijesti 12. aprila prenijelo baronu Sigentalu, javljajući mu da već duže vrijeme u Bosni vladaju unutrašnji nemiri i da bosanski valija pokušava da okupi vojsku kako bi osigurao red i mir u povjerenoj mu provinciji. Tako su austrijski pogranični organi trebali primiti vijesti o skupljanju 1.000 vojnika za gušenje mostarske bune.⁷ U to vrijeme se smatralo da se buna u Mostaru proširila i na njegovu okolinu.

¹ Vasa Čubrilović, „Srpska revolucija 1804.-1815.” Istorija Beograda, 2, devetnaesti vek. Beograd 1974., 49.

² Haus Hof und Staatsarchiv Wien (dalje: HHStA W), St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 27. februara 1814. Kapidžibaša koji je valiji donio sultanov dar, krenuo je u Istanbul 21. februara 1814. godine, a valija mu je dao 75 kesa za putni trošak.

³ J. Milekić, Pokret bosanskih muslimana 1814. godine. Novi prilozi za proučavanje bosansko-hercegovačke prošlosti. Zagreb 1917. Petrovaradin 7. marta 1814.

⁴ J. Milekić, Pokret bosanskih muslimana, Petrovaradin 7. marta 1814.

⁵ Haus Hof und Staatsarchiv Wien (Dalje: HHStA W), St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 13 februara 1814. Heute kamen 4 Tartaren aus Konstantinopl mit einem großherrlichen Ferman bei dem Statthalter hier an. Jeder derselben erhielt langen Pelz und 500 Piester von Ihm zum Geschenken. Sie brachten den Nachricht hieher, daß des Großherr die 4 Abgeordneten von Bosna-Sarai welche wieder den hiesigen Statthalter ihre Klagen einrichten nachdem Er sie bevor mit den heftigsten Vorwürfen über ihre boshafte Unzufriedenheit gegen alle vorhergegangenen Statthalters der Pforte überhäuft hatte, dann auf der Stelle mit dem Schwerte hinrichten ließ.

⁶ J. Milekić, Pokret bosanskih muslimana, Petrovaradin 6. marta 1814.

⁷ HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. aprila 1814. Stadt Mostar, ist fortwährend unten Wehstand gegen den hiesigen Statthalter begriffen. Da hier sowohl Türken als Kristen in Verfechtung ihrer gemeinschaftlichen Unabhängigkeit von der hiesigen Statthalterschaft gleich einig sind, so zählt Mostar mit seinen Umgebungen, hier eine whrhafte Masse die 12,000 Streitern lauter wohlgerüstete und kriegerische Mannschaft; die, gegen ihre Gegner auch noch den Vortheil hat, ihres sehr konspirten Lokals hiebei sehr wohl kundig zu sein; so ist unlängst der, mit einer Schaar von 1,500 mann gegen selbe ausgegangene Dervisch Pascha, von 1,000 Mostaranern auf freien

Kako se pobuna širila tako je i nezadovoljnika bilo sve više. Uz muslimane su pristali i hrišćani, pa se pretpostavljalo da Mostar može suprotstaviti valiji 12.000 boraca koji su dobro obučeni, dobro opremljeni i ratnički raspoloženi, a pored toga bili su u prednosti nad valijinom vojskom zato što su dobro poznavali hercegovačke krajeve. Prednost usljed poznavanja terena došla je do izražaja u nedavnom sukobu između Derviš-pašine vojske i Mostaraca: iako je Derviš-paša imao 1.500 vojnika a Mostarci 1.000, on je sa otvorenog polja bio satjeran u klance gdje su mu nanijeli težak udarac, tako da se morao predati i razoružan vratiti kući. Osim ove prednosti, buntovnike u Mostaru su podržavale pristalice iz Sarajeva i kapetani „gornje granice”. Pomoć su im pružali tajno, slali su pomoćnu vojsku, žitarice i stoku. Vjerovalo se da Mostarce podržavaju i dijelovi sjeverozapadne Bosne. Ostali krajevi se nisu izjasnili, ali su pomagali Mostarce tako što su se oglašivali o valijine naredbe da upute svoju vojsku protiv Mostaraca. Čak se govorilo da pobunjenicima pomažu i Crnogorci, jer su im oni zauzvrat obećali podršku u njihovoj borbi za nezavisnost.⁸

Da bi smirio bunu u Mostaru, valija je pozvao u pomoć vojsku iz susjednih ejaleta, iz Rumelije i Skadra. S obzirom na takav razvoj događaja, austrijske vlasti su se pripremile ocijenivši da će se u neposrednom austrijskom susjedstvu naći pod oružjem oko 60.000 ljudi. One su bile dobro obaviještene o tome da je ovdje riječ o unutrašnjim trzavicama koje su nastale zbog Portinih reformi sistema uprave, a one su, razumije se, obuhvatale i Bosnu. Bosanci su prozreli Portine namjere, pa su riješili da silom utiču na centralnu osmansku vladu da odustane od reformi.

Strani konzuli u Travniku, Pjer David i prokonzul Paulič, različito su izvijestili svoje vlade o raspoloženju u Bosanskom ejaletu; francuski konzul je očekivao skori odlazak i zatvaranje konzulata i samo je ponešto izvještavao o prilikama, uglavnom u Travniku. Nasuprot njemu, prokonzul Paulič je pokušao da otkrije dublje uzroke ove krize u Hercegovini, pa i u Bosni. Tražio ih je u ranijoj historiji.⁹ Da bi skršio otpor u Mostaru, u Travnik je stigao sultanov kapidži-baša. On je čekao ishod čehajinog pohoda na Mostar, a prije svega je trebalo da dobije glave sinova mostarskog ajana koji je 1813. lukavo namamljen i otrovan. Za to vrijeme, valija je pozvao vojsku iz svih bosanskih gradova, a nastojao je da se ona uputi u Mostar različitim drumovima i u različito vrijeme. On je već dobro poznao prilike u Bosanskom ejaletu, pa je ovaj oprez imao svog razloga. Vojska iz Prijedora je krenula prema Mostaru tek 15. aprila 1814., kad su vojne snage iz drugih gradova već bile nadomak Mostaru. Većina vojske iz „donjih kapetanija” upućena je prema Mostaru putem koji vodi preko Travnika, i iz „gornjih kapetanija” preko skopljanske doline. U izvještaju, koji je dostavio graničnoj pukovnji u Jasenovac, jedan austrijski uroda je 27. aprila javio da je bitka kod Mostara započela prije nego što se okupila sva vojska. Okršaj je bio žestok, bilo je i poginulih i mnogo ranjenih. Posredovanjem većeg broja begova koji su učestvovali u pohodu utanačeno je primirje kako bi se sukob riješio bez daljeg prolivanja krvi.

Od ustanika je zatraženo da izruče dva brata Dadića i dvadeset najuglednijih mostarskih prvaka; oni su pristali da izruče braću Dadiće, koji su to sami tražili, ali ne i druge prvake. Zatim su u ime braće Dadića predložili da plate poveću sumu novca, čime su htjeli dokazati poslušnost valiji, ali su u stvari popustili zbog neravnopravnog odnosa snaga. Oni su mogli suprotstaviti valiji najviše 12.000 boraca, a valija je, kako su Austrijanci procijenili, raspolagao vojskom od 80.000 vojnika, od kojih je dvije trećine sačinjavala pješadija, a jednu trećinu spahijska konjica. Iako su austrijski izvještači preuveličavali broj valijine vojske, bilo je sasvim očividno da je ona bila u premoći, pa su mostarski ustanici pristali na pregovore da bi postigli

Felde, nachdem diese mehrere umliegende Engpässe besetzt hatten, nach mehreren Tagen und nach Verlust vielen Mannschaft, endlich mit dem Ueberreste zur Uebergabe gezwungen, hierauf entwaffnet, und so nach Hause gescheckt werden.; J. Milekić, Pokret bosanskih muslimana, Petrovaradin 7. aprila 1814.

⁸ HHSta W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. aprila 1814..

⁹ Galib Šljivo, Bosna i Hercegovina 1813-1826. Drugo izdanje. Banjaluka 1988., 44, 45.

što povoljnije uslove. Austrijski uhoda je tvrdio da se na strani mostarskih pobunjenika nalaze i Crnogorci, ali su više vlasti zaključile da su to neprovjerene glasine. Što se tiče čehaja, on se upustio u pregovore s pobunjenicima jedino zato da bi sačuvao snage koje su mu bile potrebne na drugoj strani.

Tek što je bilo na pomolu rješenje mostarske bune, u Sarajevu su otvoreno ustali protiv valije, a također i kapetani Bihaća, Ostrošca i Novog, koji su odbili da dođu u Travnik na sastanak kapetana i da pošalju vojnike u sultanovu vojsku koja je upućena u Mostar. Valija je morao da to ima u vidu, kao činjenicu da je zbog njegove strogosti mogla da se pobuni cijela „turska Hrvatska” pa i Hercegovina. Jer osim tiranstva i okrutnosti, valija nije znao ništa ni dobro ni pošteno sprovesti. Sve svoje prethodnike je nadmašio u varvarstvu i bezobzirnom otimanju novca, a nije uvažavao ni ljudske zakone. „Nije znao ni čitati ni pisati”, zabilježio je njegov savremenik. Bosanci su bili uz njega samo iz straha, ali bi se naoružani lahko mogli okrenuti protiv njega. To je znao i valijin čehaja koji je predvodio vojsku.¹⁰

Po dolasku na prilaze Mostaru, čehaja se odmah upustio u pregovaranje sa vođama pobune, lukavo pridobio prvo naoružane hrišćane u čemu su mu pomogli sveštenici, a onda na sličan način je postupio i sa naoružanim muslimanima. Uspio je da podjari neslaganja među pobunjenim Mostarcima. Iako je udarna moć ustanika na ovaj način bila oslabljena, ipak je pregovorima najavljena mogućnost nešto povoljnijeg ishoda, za one koji su bili pristali uz pobunjenike. Kad je uspio da unese neslogu među mostarske pobunjenike, čehaja je 20. aprila ne čekajući ishod pregovora, napao Mostar. Pred zidinama grada se nalazila veća skupina naoružanih pobunjenika koje je uspio pobijediti, pa su se ostaci brzo raspršili kuda koji. Čehaja je istog dana ušao u grad pošto su mu građani bez borbe otvorili vrata. Kako je čehaja uspio da privoli Mostarce da mu otvore kapije iako se grad mogao braniti, u prvim trenucima je ostalo nerazjašnjeno, a također se nije znalo da li je zauzimanjem Mostara prestao svaki otpor u Hercegovini.¹¹

I prije ovih nemira, u Hercegovini su veliki uticaj imali Dadići. Početkom XIX stoljeća bio je to ajan Alijaga Dadić koji je bio najmoćniji u Mostaru. Upravo u ovoj pobuni skršena je njegova moć, Dadići su bili surovo kažnjeni, kako je samo Derendeli Silahdar Ali-paša znao primjenjivati drastične kazne: kuće su im srušene sa zemljom, imanja razgrađena, a cijela porodica skoro istrijebljena.¹²

Kao što se u sličnim prilikama i ranije događalo, i poslije ove mostarske bune, bilo je onih koji su potražili spas negdje u Dalmaciji ili dubrovačkom području. Austrijske vlasti su ponovo razmatrale mogućnost da se prihvate bjegunci sa osmanske teritorije, a posebno sinovi mostarskog ajana. Ukoliko bi oni prešli na austrijsku teritoriju, bilo je određeno da se smjeste u Klagenfurt i da se njihov dolazak odmah prijavi Dvorskom ratnom vijeću. Njihov bijeg bi trebalo organizirati tako da se ne učini ništa što bi davalo povoda bosanskom valiji da protestuje.¹³

Poslije gušenja pobune u Mostaru, bosanska vojska se vratila svojim kućama, a čehaja je stigao u Travnik 5. maja; vratio se i skopski odžaković Mustafa-paša koji je vodio 2.000 ljudi. Ocijenjeno je da se vratilo svih 30.000 naoružanih ljudi prikupljenih u bosanskim gradovima, a u taj broj su bile uračunate i pomoćne trupe koje su sačinjavali Arbanasi. Zadržano je 5.000 ljudi sa zadatkom da budu spremni za slučaj da se ne smiri buna u Sarajevu. Čehaja je doveo dvanaestoricu buntovničkih vođa, a očekivano je da će 7. maja biti dovedena i dva sina mostarskog ajana. Druga dvojica su bili prebjegli na austrijsku teritoriju da bi izbjegla sudbinu

¹⁰ J. Milekić, *Pokret bosanskih muslimana, Petrovaradin 27. aprila 1814.*; G. Kraljević, „*Fra Mate Krističević, hroničar 18. i 19. stoljeća.*” *Glasnik arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine. God. XVI-XVII, knjiga XVI-XVII. Sarajevo 1976-77.*, 249-254.

¹¹ J. Milekić, *Pokret bosanskih muslimana, Petrovaradin 28. aprila 1814.*; HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. aprila 1814.

¹² Jovo B. Tošković, *Odnosi između Bosne i Srbije 1805-6 i boj na Mišaru. Subotica 1927.*, 36.

¹³ J. Milekić, *Pokret bosanskih muslimana, Beč 15. maja 1814.*

svoje braće, a sa njima je bilo još 19 bjegunaca.¹⁴

Vojnici koji su se vratili kućama pričali su da je poginuo jedan od mostarskih ajana, mislili su na Alijagu Dadića, a da je jedan drugi ajan ranjen. Smaknut je i veći broj sarajevskih ajana, kao i bogati banjalučki ajan Topalić. Tako je valija ponovo stekao samopouzdanje, pa je sa svojim protivnicima postupao još strožije nego prilikom gušenja mostarske bune. Prijetio je smrću svima koji su se suprotstavljali Portinim i njegovim naredbama, opravdavajući svoje postupke nastojanjem da učini kraj anarhiji koja vlada u Bosni već duže vrijeme. Viši i niži poglavari u Bosni „dršću od straha” i sa zebnjom očekuju nove valijine naredbe, zaplašeni „nevjerovatnim i stravičnim” valijinim mjerama. Od valije strahuju i zato što ga nije moguće podmititi nikakvim novcem.¹⁵

Iz austrijske tvrđavske kancelarije u Staroj Gradišci izvijestili su Karlovačku komandu da se berbirski kapetan Salihbeg raspituje o bosanskim bjeguncima, posebno o mostarskom ajanu i njegovim sinovima. Među muslimanima se govorkalo da će valija potražiti hercegovačke bjegunce na austrijskoj strani i da u tom cilju priprema korpus koji će biti upućen u Kostajnicu.¹⁶ Ove vijesti su proturane zato da bi se austrijska strana odazvala valijinom zahtjevu da izruči prebjeglice. Ustvari, valija u ovom trenutku nije ni mogao ni pomišljati o izvođenju napada na austrijsku teritoriju pošto su još uvijek trajali nemiri u Bosni.

Kao po pravilu, nemiri u Bosanskom ejaletu u XIX stoljeću nisu obuhvatili cijeli Ejalet, nego samo neke njegove dijelove. Početkom ljeta 1814. nastala su komešanja u Bosanskoj krajini; u Bihaću su se našli na okupu bihački kapetan Rustembeg, zatim Mustajbeg Bajbud, Topal-kapetan Kulenović iz Vakufa i Hasanaga Beširević iz Pećigrada s ciljem da organiziraju otpor protiv valije. Oni se nisu odazvali ni na njegov poziv u borbu protiv Mostara, niti su došli na vijećanje u Travnik, pa je stoga valija odlučio da se s njima obračuna. Najprije je pokušao da ih razjedini, iskoristivši trenutak kad je Hasanaga otišao na neko vrijeme u Pećigrad. Valija je uputio Rustembegu jednog mubašira sa 150 ljudi i predložio da se odrekne saradnje sa Hasanagom, on će mu oprostiti dosadašnje ponašanje. Da bi dokazao da se odrekao saradnje sa Hasanagom treba odmah po mubaširovom dolasku u Bihać okupiti 300 ljudi i krenuti na Pećigrad i tako ga kazniti što je otkazao poslušnost valiji. Međutim, mubaširov put u Bihać je bio uzaludan, jer ga je na granici dočekalo buntovničko držanje. Izgleda da je i valija, bar za neko vrijeme, odustao od poduzimanja novih mjera u Bosanskoj krajini, pošto su događaji u Sarajevu bili i za njega i Bosanski ejalet znatno opasniji.¹⁷

Francuski konzul Pjer David je nezadovoljstvo stanovnika Sarajeva i sarajevskog kadiluka vidio u mjerama valije da im okrnji povlastice koje im je Uzvišena Porta podarila u raznim prilikama. To je navelo Sarajlije, kako je Pjer David izvijestio francusku vladu, da se usprotive valijinim namjerama. Tako su se u novembru 1814. godine oduprli Derendeli Silahdar Ali-paši „odvažnom ratniku,” u namjeri da „urazumi” Sarajlije. Zato je valija sakupio mnogo vojske „toliko veliko, ali tako malo u srazmjeri sa slučajem Sarajeva” pa je konzul povjerovao da valija sa tolikom vojskom ima neke druge namjere. Riječ je o 40.000 vojnika iz Bosne, pored onih iz Raške. Prvo su valiji pristigli vojnici iz Zvornika, onda iz Berbira, te Bugojna i Hercegovine. Neke od ovih vojnih jedinica, po dolasku na bojno polje, prešle su sa valijine na stranu Sarajlija.¹⁸

Valija je razaslao bujuruldiiju u sve krajeve Ejaleta u kojoj je optužio Sarajlije za sasvim

¹⁴ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 15. maja 1814.

¹⁵ J. Milekić, *Pokret bosanskih muslimana*, Jasenovac 16. juna 1814.

¹⁶ HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15 juna 1814. *Man hauptet hier nun nächstens: daß die Stadt Bosna Sarai, durch dieses neuerliche strenge Beispiel in Furcht und Schrecken gesetzt, bei der Gouverneur Schonung und Gnade nachsuchen: diese Zwistangelegenheit, somit auch im Walden gänzlich beigelegt seyn werde.*; J. Milekić, *Pokret bosanskih muslimana*, Stara Gradiška 17. juna 1814.

¹⁷ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 29. juna 1814.

¹⁸ Midhat Šamić, *Francuski putnici u Bosni na pragu XIX stoljeća i njihovi utisci o njoj*. Sarajevo 1966., 208, 209.

druge stvari: „Već dugo vremena valije nisu mogle imati uvida šta se to zbiva u Sarajevu. Zbog toga su u varoši toga grada javno otvarane krčme u kojima se muslimanima i nemuslimanima prodaje piće, pa rulja pijanica, čineći razne nevaljalštine, stalno izaziva nered. Pored toga, neke ruspune žene, otkrivene, javno se kreću po čaršijskom trgu i svake noći, poneki od tih pokvarenjaka dolaze u njihove kuće i odaje, tu se zadržavaju pa stalno, i to javno, čine bludna djela”.¹⁹

Stanovnici Sarajeva i sarajevskog kadiluka su bili nezadovoljni onim što je valija preduzimao da bi doveo u red Bosanski ejalet, kao i njegovim strogim postupcima prema bosanskim uglednim ljudima i mostarskim ustanicima; posebno su bili ogorčeni zbog izrabljivanja i novčanih nameta, u čemu valija nije imao mjere. Prokonzul Paulič je 29. juna 1814. godine izvijestio austrijsku vladu da je iz Bosne upravo otputovao kapidži-baša koji je prošle godine došao u Bosnu. Valija mu je podmirio troškove: za put mu je dao 150 kesa, a ranije čak 800 kesa; da bi nadoknadio te troškove, on ih je razrezao na stanovništvo. Upravo tih dana bila su pozvana iz Sarajeva u Travnik 22 hrišćanska trgovca i od njih je zatraženo 250 kesa, a od 11 sarajevskih Jevreja naplaćeno je 300 kesa, pa je valija tako vanredno sakupio 1.300 kesa. Procjenjivalo se da je Derendeli Silahdar Ali-paša otkako je došao u Bosnu, a to je bilo trinaest mjeseci ranije, iscijedio iz ovog ejaleta 60.000 kesa. Zna se da je utrošio 36.000 kesa za ratne potrebe godinu prije protiv Srbije, a ostalih 24.000 kesa pretvorio je u austrijsku čvrstu valutu, i izgleda, zadržao za sebe.²⁰

Stanovništvo Sarajeva bilo je krajnje nezadovoljno valijom i zato što je nekoliko gradskih prvaka kaznio progonstvom na ostrva Lemnos i Rodos, a posebno su se uzburili kad je krajem juna poslao u Sarajevo dvojicu ljudi da bi od muslimana naplatili 700 kesa kao što je već učinjeno od hrišćanskih i jevrejskih trgovaca tako da se pobunio čitav grad. Odmah su sve radnje bile zatvorene, oružje su uzeli svi koji su ga mogli nositi, a pomoć im je pristigla iz Mostara i Kreševa. Uzrok sarajevske bune, jedan suvremenik je vidio drugačije: „Pošto je Sarajevo glavni grad Bosne i pošto od starine uživa posebne povlastice, to se s pravom smatra metropola kojoj su druga manja naselja i gradovi posebno poštovanje ukazivali. Zbog toga su mu i bosanski veziri posebne povlastice priznavali. Ali valija Derendeli, „stari pljačkaš, htio je ove povlastice svojom neobuzdanom surovošću sasvim pogaziti i uništiti da bi preko svojih saradnika sva njegova prava preoteo kao što je to učinio i sa drugim bosanskim gradovima”.²¹

Tako se valija suočio sa otvorenom pobunom Sarajlija. Naime u toku prve polovine 1814. često su stizale vijesti u Travnik da Sarajlije ne odobravaju valijine postupke, i to je valija znao, ali sad je bila riječ o otvorenoj pobuni. U valijinoj okolini su znali da je pobuna Sarajlija opasnija od one u Mostaru. Sarajevo je bio najveći grad Bosanskog ejaleta; mnogi su pisali da je glavni grad Bosne, mada se u njemu nije nalazila valijina rezidencija, ali je bilo sjedište janjičarskog korpusa, a također je i cjelokupan privredni život poticao iz Sarajeva. Sarajevo je bilo udaljeno samo 216 sati hoda od Istanbula, 25 od Zadra, 48 od Broda i 54 od Dubrovnika.²² Među bosanskim trgovcima se govorilo da Sarajevo može da dadne, ali i da oduzme život, misleći tom prilikom na privrednu vezu, svakako na davanje kredita i drugih pogodnosti neophodnih za obavljanje trgovačkih poslova. Valija je sve to znao, ali nije ništa preduzeo da uguši pobunu, nego je odlučio da upotrijebi taktiku koju je primijenio prilikom gušenja bune u Mostaru: treba čekati izvjesno vrijeme i ostaviti ustanike u nedoumici kako bi se izdvojile dvije partije - jedna, koja je na njegovoj strani, druga, uz pobunjenike. Kad između njih nastane razdor biće mnogo lakše ugušiti pobunu, a uz to su pristizale vijesti o pojavi kuge. Ova bolest je znatno više kosila

¹⁹ Salih Sidki Hadžihueinović Muvekkit, *Povijest Bosne*, 2. Sarajevo 1999., 816.

²⁰ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 29. juna 1814.

²¹ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 10 jula 1814.

²² „Šomet de Fose i njegovo delo o Bosni”. Preveo i predgovor napisao Milenko Filipović. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine. Etnologija*, Nova serija, sveska XXVI. Sarajevo 1971., 179.-219.

u većim mjestima nego u manjim naseljima.²³

Ratne pripreme nije omela ni vijest o rođenju sultanovog sina. Iz Istanbula 5. avgusta stiglo je valiji u Travnik šest tatara koji su donijeli valiji vijest o rođenju princa. Ferman je odmah obnarodovan, nastalo je veselje a sa gradskih bedeme grmjele su topovske salve.²⁴

Kako je izvijestio austrijski prokonzul Paulič, nemiri u Sarajevu su počeli od 15. avgusta 1814. godine. U Sarajevu je stanovništvo otvoreno optuživalo valiju kako im uskraćuje povlastice koje im je dala osmanska vlada.²⁵ Tako se valija cijelo ljeto pripremao za napad na Sarajevo i čekao uputstva od Uzvišene Porte. Kad je ferman stigao, valija je 19. septembra 1814. sazvao na vijećanje paše, kapetane, ajane i kadije. U fermanu je stajalo da se valiji daje vlast nad svim bosanskim utvrđenjima, kao i ovlaštenje da sakupi 40.000 vojnika. Poslije dvodnevnog vijećanja, valija je rasporedio koliko koji grad treba da sakupi vojnika i zatražio od paša sa dva tuga i kapetana da sa tom naredbom odmah upute tatara u sva mjesta, s tim da se vojska nađe u Travniku za dvadeset dana. Tatari su iz Travnika krenuli 22. septembra 1814. u sve gradove Bosne i Hercegovine s porukom da se sakupi traženi broj vojnika.²⁶ Znalo se da se ova vojska prikuplja radi pohoda na Sarajevo, o čemu su Sarajlije bile obaviještene u toku valijinih priprema, pa ni oni nisu sjedili krštenih ruku. Otpor su pripremali u Istanbulu i Sarajevu: u Istanbul su uputili poslanika da optuži valiju i da izradi njegov opoziv. Stoga ih nije ni najmanje zbunio sadržaj fermana koji je pročitao 19. septembra 1814.; odlučili su da nastave pobunu i da pripreme grad za odbranu, ali i da pridobiju što više pristalica iz raznih krajeva Bosne i Hercegovine. Za ferman su pretpostavljali da ga je valija dobio od onih koji su ubrajani u njegove prijatelje; to je u prvom redu bio veliki vezir.

Pomalo se sumnjalo u to kako je valija uspio da izdejstvuje ovaj ferman. Prema glasovima koji su kružili po Sarajevu u vezi sa fermanom, trebalo je da valija postigne dva cilja: prvo, da Sarajlije drži u strahu; drugo, da prikrije svoj odlazak iz Bosne. Sarajlije su bile uvjerene da je njihov poslanik uspio u Istanbulu kod Uzvišene Porte da ona opozove Derendeli Silahdar Ali-pašu iz Bosne. U tom uvjerenju su stanovnici Sarajeva očekivali da će vojska od 3.000 vojnika iz Bosne i 20.000 za pljačku pripremljenih Arbanasa umjesto da udari na Sarajevo biti upotrebljena radi toga da valiji preko Zvornika omogući da sigurno napusti Bosanski ejalet. Procjenjivali su da će i taj tajni valijin odlazak stajati 36.000 kesa. Koliko su ova nagađanja Sarajlija bila tačna, moglo se saznati tek u oktobru te godine, tj. u vrijeme kad budu vršena naimenovanja u Osmanskom carstvu. Stoga su austrijske vlasti pažljivo pratile ishod sarajevske pobune; naime, ukoliko valija ne bude smijenjen, to znači da je Uzvišena Porta odlučila da on uguši pobunu. Austrijski prokonzul je vjerovao da će valija nadvladati pobunjenike, a potom će se dogoditi ono što se dogodilo poslije bune u Mostaru, to jest da će mnogi napustiti Bosnu i zatražiti utočište na austrijskom kordonu. Radi toga je trebalo posebno pripremiti prihvat bjegunaca u Brodu, u Kostajnici, a najviše na dalmatinskoj granici, odnosno u kontumac-mjestima u kojima su i dosad prihvatani bosanski bjegunci.²⁷

Kao i obično, na Uzvišenoj Porti, više su povjerovali valijinim izvještajima, nego optužbama Sarajlija protiv valije. Međutim, Sarajlije su se prevarile u procjenama o svom položaju u Istanbulu: Derendeli Silahdar Ali-paša je uživao veliku podršku, tako da je uprkos haotičnom stanju u Bosanskom ejaletu bio ponovo postavljen za bosanskog valiju. Ferman o tome donijela su devetorica tatara iz Istanbula 2. oktobra 1814., a valija je i ovog puta bogato nagradio

²³ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 10 jula 1814.

²⁴ HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 10. avgusta 1814.

²⁵ HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. avgusta 1814.; HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 27. avgusta 1814. In der Länge der hierortigen Streitigkeits-Verhältnisse zwischen der hierländigen Hauptstadt und dem Statthalter, hat sich seit meiner letzten Zuschrift Nichts allhier weit geändert.

²⁶ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 24. septembra 1814.

²⁷ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 26. septembra 1814.

donosioc: svi su dobili ogrtače od krzna i po tri kese novca. Valija je pucnjavom topova obavijestio Travničane o fermanu, a potom su odmah upućeni tatari u sva mjesta u Bosni i Hercegovini da u njima obznane ferman. Prvi korak koji je valija preduzeo poslije primljenog fermana bio je da se izmiri sa Sarajlijama, pa je odabrao petoricu uglednih i postarijih ljudi i poslao ih u Sarajevo na pregovore. Valija je obećao Sarajlijama da će im dati amnestiju, ako priznaju Portinu vlast, a uz to više neće od njih tražiti ni 700 kesa koje je bio razrezao na Sarajevo, što je i bio povod za pobunu. Da li je to to bio valijin lukav potez, da bi Sarajlijama oslabio udarnu moć, ili je želio da među njih unese razdor, to jest razdor između onih koji su skloni borbi protiv njega i onih manje ratnički raspoloženih?²⁸ A možda je jednostavno htio da utvrdi koliko su Sarajlije jedinstvene. Izgleda, ipak, da je bio sklon popuštanju.

To stanje pred vojnički obračun, u kojem obje strane prosuđuju i pobjedu i poraz, a u pregovorima postavljaju uslove sa kojima bi bili zadovoljni, bilo je praćeno dovođenjem vojnih odreda na mjesto sukoba. Kad se vojska prikupila i pošto pregovori nisu uspjeli, valija je naredio pokret vojske prema Sarajevu, s tim da se na najbrži način prebace u Vitez koji se nalazio dva sata hoda na cesti između Travnika i Sarajeva. Ova odluka je donesena na zasjedanju Divana koje je održano krajem oktobra 1814. Paše s dva tuga koje su se nalazile u Travniku otišle su po valijinom naređenju u svoje oblasti da se staraju o bržem sakupljanju vojske, ali i da osiguraju red i mir. To je bilo potrebno tim prije jer je 26. oktobra 1814. izbio ustanak u Travniku. Pobunjenici su veoma grubo vrijeđali više lica iz valijine svite, pa ih čak i zlostavljali, a potom su svoje nezadovoljstvo izrazili zatvaranjem dućana. Poslije su se prihvatili oružja i napali valijin konak. Na valijinu sreću, upravo mu je bilo pristiglo 1.300 vojnika iz Bihaća i drugih krajeva iz Bosanske krajine koje je doveo Derviš-paša. Kako je naglo počela, buna je još brže i neočekivano prestala; buntovnici su se prepali vojske, pa su se na valijin poziv predali. Njih 27, uglavnom vođa, zatvoreno je u travničku tvrđavu. Buna je opomenula valiju na veću opasnost. U Vitezu se već bilo sakupilo 900 - 1.000 ljudi; valija je 31. oktobra uputio šest topova šestfuntša i 300 topdžija, a za zapovjednika je opet naimenovan čehaja koji je krenuo u Vitez 1. novembra 1814. godine.

Vojska sarajevskog kadiluka okupljala se na više mjesta kako bi dočekala valijinu vojsku, a glavni stan im je bio u Busovači koja se nalazila na cesti između Travnika i Sarajeva, šest sati hoda od Travnika. Pretpostavljalo se da će ishod ovog pohoda zavisiti od: prvo, da li će Sarajlije pružiti snažan otpor i pokazati hrabrost koja ih je odlikovala u prethodnim ratovima; drugo, da li će Adem-paša na vrijeme stići u pomoć valiji sa svojih 12.000 - 15.000 vojnika iz Novog Pazara; treće, da li će se neke Sarajlije odvojiti od ustanika i prići valiji, kako se to dogodilo prilikom bune u Mostaru. U svim krajevima Bosne iščekivali su rasplet događaja koji će se desiti u Sarajevu.²⁹

Vični u borbama što su posebno pokazali u nedavnim okršajima u Smederevskom sandžaku, sa dobrim poznavanjem planinskog kraja u kojem su se očekivali sukobi, Sarajlije su se dobro pripremile za oružani sukob s valijinom vojskom, prikupili su novac i kupili oružje i opremu. Bili su jedinstveni u uvjerenju da se nisu pobunili ni protiv sultana ni protiv bosanskog valije, nego su samo tražili ferman kojim će se potvrditi njihove ranije povlastice i prava, s tim da im se ne naturaju poreska davanja koja nisu zakonom ustanovljena. Također su zahtijevali da se puste i vrate u otadžbinu one Sarajlije koje je sadašnji valija poslao u progonstvo. Valija nije ispunio te zahtjeve, a vjerovatno nije ni mogao jer oni nisu spadali u njegovu nadležnost. Bilo je očividno da su gledišta zaraćenih strana toliko suprotna da se rješenje moralo potražiti na bojnem polju.

I valija, čuveni ratnik, sa iskustvom u obračunu sa mostarskim pobunjenicima, povjerio je komandu nad vojskom čehaji. Vojsku su činili: Deli Hasan-paša iz Skoplja sa 3.000 ljudi, Ali-

²⁸ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 28. septembra 1814.

²⁹ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 31. oktobra 1814.

paša iz Zvornika sa 2.000 ljudi, Osman-paša iz Gračanice sa 2.000 ljudi, Bekir-paša iz Goražda sa 3.000 Arbanasa, Adem-paša iz Novog Pazara sa 4.000 ljudi uz 9.000 vojnika koje je doveo čehaja, ukupno 23.000 ljudi, i to su sve bili „čisti turci”, dakle, bosanski muslimani, isto tako vješti borci kao i Sarajlije. Vojsku sarajevskih ustanika predvodili su Memišaga iz Sarajeva, hadži Salihbeg iz Srebrenice sa 8.000 boraca, Osman-paša iz Foče sa 6.000, iz sarajevskog kadiluka 15.000, te, po govorkanju u Travniku, koja se nisu mogla provjeriti, i 6.000 Crnogoraca. Bilo je nešto i hrišćana, ne katolika, kojima su buntovnici obećali poboljšanje životnog položaja. Brojčana premoć je bila na strani ustanika, tim više što sva valijina vojska nije bila na okupu, jer se u Vitezu našlo 10.000 vojnika, a ostala vojska se sporo prikupljala. Međutim, valija je imao topove, pa nije ni čekao da se prikupi sva vojska nego je naredio da se odmah udari na buntovnike; to je bilo 3. novembra 1814. godine.³⁰

Očividno da su obje suprotstavljene strane računale na iznenađenje. Teško je bilo utvrditi da li su obje strane zapravo imale ovako velik broj vojnika, ali su savremenici bili u to uvjereni. Prije nego što je došlo do bitke, ustanici su zadali težak udarac vojsci koju je vodio Deli Hasan-paša kod Umarina (G. Š.: ?), četiri sata hoda pred Sarajevom, a paša je zarobljen. Također je razbijena i vojska koju su vodili Ali-paša i Osman-paša kod Foče, šest sati hoda od Sarajeva, a slično je bilo i sa vojskom pod Adem-pašinom komandom, koju su ustanici iznenadili kod Prače, pa se vojska rasturila, a Adem-paša je pobjegao. Pošto je saznao za poraz koji su pretrpili Deli Hasan-paša i Adem-paša, Bekir-paša se vratio sa svojom vojskom, ne upustivši se u bitku. Tako su ustanici spriječili opkoljavanje Sarajeva i sjedinjenje valijine vojske. Ne obazirući se na neuspjeh pomoćnih vojski, čehaja je odlučio da izvrši valijinu naredbu i da 3. novembra napadne pobunjenike u Busovači, pa je najprije uputio izvidnicu u jačini od 3.000 ljudi koju su sačinjavali Bosanci i Arbanasi. U nastalim pregovorima, Bosanci su prešli pobunjenicima, a Arbanasi, spremni na pljačku, zametnuli su bitku i hrabro se borili, ali su ih pobunjenici što pobili, što zarobili. Čehaja je saznao za poraz izvidnice, a u međuvremenu se njegova rezervna vojska opredijelila za ustanike, te mu nije ostalo ništa drugo nego da odustane od dalje borbe. Potom su se pobunjenici uputili prema Vitezu, pa je čehaja imao jedva toliko vremena da sa artiljerijom, zastavom, kasom i preostalim zalihama hrane pobjegne u Travnik. Tu je izvijestio valiju o „nesretnom” ishodu boja. Valija, koji je dotle važio za hrabrog i odlučnog čovjeka, hitno je napustio Travnik tako da je čak ostavio i svoj harem. Pobjegao je drumom prema Banjaluci u kojoj je namjeravao da se utvrdi i odupre ustanicima. Usput je naredio da mu se iz svih gradova koji se nalaze između rijeke Vrbasa i austrijske granice pokupi vojska kojom će lično komandovati i natjerati Sarajlije na poslušnost.

Valija je još jednom pokazao da nije baš najbolje razumijevao prilike u ejaletu kojim je upravljao. Ne samo da su mu Banjalučani otkazali poslušnost, nego su se i svi stanovnici banjalučkog kadiluka, bez razlike na vjeru, spremali da mu pruže otpor. Međutim, tamo mu je priređeno neprijatno iznenađenje: Banjaluka mu je zatvorila svoje kapije, a njeni stanovnici su već ranije tajno stali na stranu sarajevskih pobunjenika. Odlučili su da se suprotstave valiji, prikupili su 7.000 ljudi i rasporedili ih na udaljenosti od tri sata hoda pred gradom. Valija nije

³⁰ HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. novembra 1814. Denen Saragliesern die, seit ihrer annoch im Monath Mai entstandenen Diferenzen mit dem Statthalter, mit vieler Thätigkeit und Geldaufwand, dann durch das frühere Beispiel von Mostar gewarnt, auf mit allgemeiner Einigkeit zu dem ihnen am Ende hier bevorstehenden Kampfe sich gerüstet hatten, und hiebei von dem Grundsatzte ausgingen: daß sie in dieser wider den Statthalter der Pforte aufträten sondern bloß ihre, durch mehrere großherrliche Fermane bestätigten geheiligten Rechte und Privilegien gegen denselben und zwar auf des Äußerste hier vertheidigen wollten: läßt sich in der Verfolgung dieses von ihnen hier aufgestellten Prinzips, weder eine Ort von Würde noch konsequenter Klugheit, mit der sie seither hiebei zu Werke schritten, hier ebenfalls nicht ganz absprechen. So, mahnten sie die Gegenparteien vor Ausbruch des Kampfes nicht nur überall bevor hievon ab sondern entbessen auch alle gefangenen die sie hiebei machten, auf der Stelle ganz friedlich wieder in ihre Heymat zurück; auch bezahlten sie in denen Orthschäften die sie durchzogen, alles bevor versicherten hiebei die Bewohner ihres besondere Schutzes und ihrer Freindschaft, und begingen auch nirgünds Eqqesse.

imao kud nego je sa svojom svitom, koju je sačinjavalo hiljadu ljudi, skrenuo sa puta i otišao u Jajce koje mu je još ostalo vjerno. Tu se interesirao za uslove prelaska na austrijsku teritoriju, a očekivao je prijateljski prijem jer su Uzvišena Porta i austrijska vlada održavali dobre odnose. Pošto je valija pobjegao iz Travnika, to su u članovi njegove najuže svite potražili spas. Među ostalim su 4. novembra 1814. zatražili od austrijskog prokonzula da im pruži utočište u zgradi poslanstva, službenici Grci: saraf, vekil sarač, i emin-aga. Iako je u Travniku tada vladala kuga, prokonzul ih je ipak primio, jer su sva trojica ostali vjerni valiji i time pokazao da dva carstva održavaju prijateljske odnose. Pošto je valija pobjegao iz Travnika, prema gradu su krenule ustaničke prethodnice: prva u jačini 1.500 ljudi prošla je pored Travnika i zadržala se u Turbetu, odakle je poslala u Travnik svoje izaslanike da stanovništvu objasni ciljeve pobune i obeća im miroljubivo i prijateljsko ophođenje; druga u jačini od 3.000 ljudi, zadržala se pred Travnikom u mjestu Popari, dok se glavina od 15.000 smjestila u Vitezu. Prethodnica je ušla u Travnik 5. novembra 1814., zaposjela tvrđavu, pustila na slobodu utamničene, a tvrđavsku posadu od 150 ljudi uputila njihovim kućama. Sarajlije su se ponašale korektno prema stanovništvu, a također nisu dirale imovinu ni muslimana ni hrišćana; čak je pošteđena i valijina rezidencija. Ustanici su takvim postupkom lahko pridobili travničko stanovništvo na svoju stranu.

Kao što je to uobičajeno kod ratnih sukoba, uporedo sa utvrđivanjem položaja, ustanici su pregovarali i sa valijom; on je sada bio mnogo popustljiviji, pa je 9. novembra zaključeno primirje. Valija se obavezao da će poštovati povlastice koje je ovaj grad odranije uživao i izvršiti sve ono što je bio obećao. Sarajlijama je to bilo dovoljno, pa se valija 11. novembra vratio u Travnik i odmah priredio prijem za pobunjeničke zapovjednike Memišagu i Hadži Salihbega da bi se sa njima konačno dogovorio o prekidu pobune. Od toga je zavisilo kad će se vojska vratiti svojim kućama. Pošto je valija ispunio obećanje, buna je okončana njegovim potpunim porazom. Prokonzul Paulič je prokomentirao događaj ovako: tako se završavaju svi pokušaji reformi u ovoj provinciji - ovdje je to gotovo uvijek promašaj, pa i Portin pokušaj da uvede nizami džedid. Turska ne prima novine, kao što ne prima ni savremena dostignuća u borbi protiv kuge. Jednom riječju: Turčin će ostati samo Turčin - uvijek neodgovoran i nesređen. Prosto je neshvatljivo da se Turci nisu uopće uzbuđivali što je i u valijinoj i u ustaničkoj vojsci vladala kuga od koje je dnevno umiralo 60 ljudi u Vitezu, a čak stotinu u Busovači.³¹

I valija je počeo da poduzima mjere kako bi ejaletu vratio mir i red. Prva mjera koju je valija preduzeo bila je otpuštanje čehaje koji je predvodio vojsku protiv pobunjenika, a na njegovo mjesto je naimenovan Mustafa-paša sin beogradskog valije Sulejman-paše. Smijenjeni čehaja je već 20. novembra 1814. otišao preko Zvornika u Rumeliju. Govorilo se da je ponio i tajni izvještaj koji je sačinio valija o buni u Bosni, a koji je trebalo da preda Uzvišenoj Porti.³²

Okončanjem bune koju su izvele Sarajlije nisu se mnogo izmijenile prilike u Bosanskom ejaletu: između kapetana su nastavljani međusobni obračuni u koje se valija nije miješao. Sve je to uslovlilo da se u narednim godinama ne uspostavi održavanje reda što je doprinosilo stanju anarhije.³³

³¹ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 15. novembra 1814.; HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 15. novembra 1814.

³² HHStA W, St. K. Konsulate Travnik, Fasc. 45. Travnik 16. novembra 1814.; HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 30. novembra 1814.

³³ HHStA W, St. K. Türkei VIII, K 38. Travnik 15. decembra 1814.